

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผลการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ. 2551 พบว่า อัตราการอ่านหนังสือของคนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปนั้น มีอัตราการอ่านหนังสือลดลงร้อยละ 69.1 ในปี พ.ศ. 2548 เป็นร้อยละ 66.3 ในปี พ.ศ.2551 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552: ออนไลน์) จะเห็นได้ว่าอัตราการอ่านหนังสือลดลงทุกเพศ ทุกวัย ทำให้รัฐบาลได้ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของชาติ และเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2552 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้การส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดให้วันที่ 2 เมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีให้เป็นวันรักการอ่านและแต่งตั้ง นายชัยพลภักษ์ เสรีรักษ์ ให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน (นักวิชาการศึกษา 10 ขช.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในการส่งเสริมการอ่าน เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. กำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ
2. กำหนดให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นวันรักการอ่าน
3. กำหนดให้ปี 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่านของประเทศ
4. กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน เป็นกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่านให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อให้คนไทยได้พัฒนาความสามารถในการอ่านและการรู้หนังสือภายใน ปี พ.ศ. 2555 ดังนี้

1. ประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้รู้หนังสือในระดับใช้งานได้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 97.21 เป็นร้อยละ 99
2. ประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สามารถอ่านออกเขียนได้มีเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 92.64 เป็นร้อยละ 95
3. ค่าเฉลี่ยในการอ่านหนังสือของคนไทย เพิ่มขึ้นจากปีละ 5 เล่ม เป็นปีละ 10 เล่มต่อคน
4. แหล่งการอ่านได้รับการพัฒนาและเพิ่มจำนวนให้สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทุกตำบล/ชุมชน อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
5. การสร้างภาคีเครือข่ายการอ่านเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

ซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดยุทธศาสตร์ 3 ด้านหลักในการผลักดันให้การส่งเสริมเป็นวาระแห่งชาติเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่

1. การพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถในการอ่าน โดยรณรงค์การอ่าน การเขียนภาษาไทย ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย รวมทั้งบริหารจัดการและสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านของคนไทย

2. พัฒนาคอนไทยให้มีนิสัยรักการอ่าน โดยปลูกฝังและสร้างทัศนคติคนไทยให้เห็นคุณค่า และประโยชน์ของการอ่านหนังสือและสื่อทุกรูปแบบ ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการ เป็นภาคีเครือข่ายส่งเสริมการอ่านและกำหนดมาตรการจูงใจให้ภาคีเครือข่ายร่วมส่งเสริมการอ่าน ในสังคมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2010: ออนไลน์)

ดังนั้น ห้องสมุดนับเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมการอ่านของคนไทย เพราะห้องสมุดเป็นสถาบันบริการสารสนเทศ เดิมห้องสมุดเป็นที่รู้จักแพร่หลายโดยทั่วไปว่าเป็นที่ จัดเก็บและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งทรัพยากรในสมัยก่อน ส่วนมากจะเป็นวัสดุตีพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร จุลสาร ฯลฯ แต่ในปัจจุบันห้องสมุดเป็นแหล่งบริการสารสนเทศทั้งในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีบรรณารักษ์ผู้ได้รับการศึกษาอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ เป็นผู้บริหารจัดการและให้บริการแก่ผู้ใช้ ส่วนวัตถุประสงค์ของห้องสมุด โดยทั่วไปนั้น เพื่อให้การศึกษา ให้ความรู้ เพื่อการค้นคว้าวิจัย เพื่อความจรรโลงใจและเพื่อการพักผ่อน หย่อนใจ นอกจากนี้ห้องสมุดยังมีความสำคัญและมีบทบาทต่อสังคมในทุกด้าน ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งห้องสมุด เป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น ห้องสมุดเปรียบเสมือนแหล่งการอ่านที่ต้องได้รับการพัฒนา และเพิ่มจำนวนทรัพยากรสารสนเทศให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสามารถจัดบริการได้ครอบคลุมอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และห้องสมุดยังเป็นสถาบันที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อสังคมทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในปี พ.ศ. 2542 นายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงบทบาทของห้องสมุด ซึ่งในส่วนหนึ่งนั้นได้กล่าวถึง การพัฒนาห้องสมุดในลักษณะของห้องสมุดที่มีชีวิตมากกว่า ไม่ใช่เพียงลงทุนแค่เรื่องสถานที่แต่ไม่มีคน ใช้บริการ ไม่ใช่ห้องสมุดที่เกิดแล้วตาย แต่ต้องเป็นห้องสมุดที่เกิดแล้วโต ซื้อหนังสือแล้วต้องมีคนใช้ (ยุพิน เตชะมณี, 2544: 11) หรืออาจหมายถึงห้องสมุดที่มีความเป็นมิตร มีชีวิตชีวา มีความอบอุ่น เป็นสถานที่ในการค้นหา ยืม-คืนหนังสือ รวบรวมสารสนเทศให้บริการอย่างสะดวกและเหมาะสม ซึ่งปัจจัยของห้องสมุดมีชีวิตประกอบด้วย ความรู้ (knowledge) ได้แก่ ทรัพยากรสารสนเทศในรูปของ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Books) วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Journals) วิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Thesis) รายงานการวิจัยอิเล็กทรอนิกส์ (e-Research) และสภาพ-แวดล้อม (e-Environment) ห้องสมุดประชาชนนับเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริม การอ่านของคนไทย เพราะในห้องสมุดเป็นสถาบันบริการสารสนเทศ

ห้องสมุดประชาชนเป็นห้องสมุดประเภทหนึ่งที่ต้นตัวในการพัฒนาเป็นห้องสมุดมีชีวิต โดยมุ่งพัฒนาตามความเข้าใจของบรรณารักษ์และผู้บริหาร แต่ไม่ได้ทราบความต้องการที่แท้จริงของ ชุมชน ซึ่งห้องสมุดประชาชนเป็นห้องสมุดที่สร้างขึ้นเพื่อให้บริการแก่ประชาชน โดยไม่จำกัดเพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนาและพื้นความรู้ ให้บริการสารสนเทศครบทุกหมวดวิชาและอาจมีบริการบางเรื่องเป็น พิเศษตามความต้องการของท้องถิ่น และจะให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า ซึ่งบทบาทและ หน้าที่ของห้องสมุดนั้นกำหนดไว้ดังนี้

1. หน้าที่ทางการศึกษาห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งให้การศึกษาณอกระบบโรงเรียนมีหน้าที่ ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปทุกระดับการศึกษา

2. หน้าที่ทางวัฒนธรรมห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งสะสมรดกทางปัญญาของมนุษย์ที่ถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ห้องสมุดตั้งอยู่

3. หน้าที่ทางสังคม ห้องสมุดประชาชนเป็นสถาบันสังคมได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและท้องถิ่นมาดำเนินการ จึงมีหน้าที่แสวงหาข่าวสารข้อมูลที่มีประโยชน์มาบริการประชาชน นอกจากนี้ห้องสมุดยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน สังคมและประเทศชาติ ซึ่งในการพัฒนาคนนั้นถือได้ว่าเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืน ส่วนวัตถุประสงค์ของห้องสมุดโดยทั่วไปนั้น เพื่อให้การศึกษา ให้ความรู้ เพื่อการค้นคว้าวิจัย เพื่อความจรรโลงใจและการพักผ่อนหย่อนใจ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2546) จากคำกล่าวนี้เองทำให้ห้องสมุดต่างตื่นตัวเพื่อหารูปแบบและจัดทำโครงการห้องสมุดมีชีวิตขึ้นมา ซึ่งคำว่าห้องสมุดมีชีวิต ยังไม่มีข้อสรุปแน่นอน อาจจะเป็นเพียงคำอุปมา (น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2547: 173) หรือตามความเหมาะสมของห้องสมุดแต่ละแห่ง ซึ่งการปรับปรุงห้องสมุดไปสู่ห้องสมุดมีชีวิตอาจแยกออกเป็น 2 ส่วน (สัมพันธ์ พลันสังเกตุ, 2546: ออนไลน์) คือ

1. การให้บริการสารสนเทศแบบออนไลน์แก่ประชาชนต้องใช้งบประมาณสูง เพื่อปรับปรุงระบบเทคโนโลยี ซึ่งรัฐบาลกำลังดำเนินการในส่วนของการขยายการศึกษาของชาติ (EdNet)

2. การปรับปรุงห้องสมุดเดิมให้กลายเป็นห้องสมุดที่มีชีวิตมีเป้าหมายหลัก เพื่อเป็นห้องสมุดที่ดี ผู้ใช้มีความพอใจและมีความสุขในการเข้าใช้บริการ ซึ่งไม่ต้องใช้งบประมาณมาก การปรับเปลี่ยนไปสู่ห้องสมุดมีชีวิตจะทำได้โดยการรู้สถานภาพของตน การรู้ผู้ใช้บริการและสร้างความพึงพอใจ การชักชวนให้คนใช้บริการเพิ่มมากขึ้น การพยายามให้คนอยู่ในห้องสมุดนานเท่าที่จะนานได้

ปัจจุบันห้องสมุดประชาชนในประเทศไทยมีหน่วยงานต่างๆ รับผิดชอบ ดังนี้

1. ห้องสมุดประชาชนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัด และระดับอำเภอ นอกจากนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนยังได้จัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือในวัด และห้องสมุดเคลื่อนที่

2. ห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 12 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี ห้องสมุดประชาชนซอยพระนาง ห้องสมุดประชาชนปทุมวัน ห้องสมุดประชาชนวัดดอนงคาราม ห้องสมุดประชาชนวัดสังข์กระจาย ห้องสมุดประชาชนบางเขน ห้องสมุดประชาชนบางขุนเทียน ห้องสมุดประชาชนวัดรัชฎาธิฐานราชวรวิหารตลิ่งชัน ห้องสมุดประชาชนประเวศ ห้องสมุดประชาชนวัดลาดปลาเค้า ห้องสมุดประชาชนภาษีเจริญ ห้องสมุดประชาชนวัดราชโอรส

3. ห้องสมุดประชาชนของธนาคารพาณิชย์ เป็นห้องสมุดที่ธนาคารพาณิชย์เปิดขึ้นเพื่อบริการสังคม และเพื่อประชาสัมพันธ์กิจการของธนาคารให้เป็นที่ยอมรับแพร่หลาย เช่น ห้องสมุดประชาชนของธนาคารกรุงเทพจำกัด

4. ห้องสมุดประชาชนของรัฐบาลต่างประเทศ โดยได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลต่างประเทศ เช่น ห้องสมุดบริติชเคาน์ซิลของรัฐบาลสหราชอาณาจักร ตั้งอยู่ในบริเวณสยามสแควร์ กรุงเทพมหานคร

5. ห้องสมุดประชาชนเสียค่าบำรุง ห้องสมุดประชาชนประเภทนี้ให้บริการเฉพาะสมาชิกเท่านั้น โดยผู้เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าบำรุงตามระเบียบของห้องสมุด ได้แก่ ห้องสมุดนิลสัน เฮย์ ตั้งอยู่ที่ถนนสุริวงศ์กรุงเทพมหานคร

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของห้องสมุดประชาชนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการดำเนินงานและการบริการให้ทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เห็นได้จากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานและการบริการ เพื่อให้สามารถ จัดบริการได้ครอบคลุมทั่วถึงและมีคุณภาพ ห้องสมุดประชาชน จึงเปรียบเสมือนแหล่งการเรียนรู้ ที่ต้อง ได้รับการพัฒนาและเพิ่มจำนวนทรัพยากรสารสนเทศให้มากยิ่งขึ้น

จากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ห้องสมุดประชาชนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับชุมชน และเพื่อให้ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดปทุมธานีเป็นห้องสมุดมีชีวิตที่มีการให้บริการอย่างคุ้มค่าและมีศักยภาพทัดเทียมกับห้องสมุดประเภทต่างๆ รวมทั้งสามารถเผยแพร่ทรัพยากรสารสนเทศและผลงาน ท่องถิ่นให้ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ได้ตลอดเวลา ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดปทุมธานี ทั้ง 7 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดปทุมธานี ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอลำลูกเกด ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอลาด หลุมแก้ว ห้องสมุดประชาชนอำเภอลองหลวง ห้องสมุดประชาชนอำเภอลำลูกเกด ห้องสมุดประชาชน อำเภอสาคูและห้องสมุดประชาชนอำเภอนองเสือ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปทุมธานี, 2553: ออนไลน์) และเพื่อนำข้อมูลเบื้องต้นมาเป็นกรอบแนวความคิดในการพัฒนารูปแบบห้องสมุดมี ชีวิตให้เหมาะสมกับชุมชน รวมทั้งถ่ายทอดการพัฒนาและการใช้รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตให้กับบุคลากร ห้องสมุดและประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการห้องสมุดต่อไป และผล จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำมาวิเคราะห์ ปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตตามความต้องการและ เหมาะสมกับชุมชน ประกอบกับเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงรูปแบบการให้บริการห้องสมุดของ ชุมชนให้ทันสมัย อีกทั้งยังสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตให้กับชุมชนอื่นๆ ต่อไปอีก ด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาห้องสมุดประชาชน จังหวัดปทุมธานีให้ เป็นห้องสมุดมีชีวิต ในด้านการบริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศและด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

1.2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบห้องสมุดประชาชน จังหวัดปทุมธานี ให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตที่ เหมาะสม

1.2.3 เพื่อถ่ายทอดการพัฒนาและการใช้บริการห้องสมุดมีชีวิตให้กับบุคลากรห้องสมุดและ ชุมชน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและพัฒนา โดยมีรูปแบบการวิจัยดังนี้

1.3.1 การวิจัยเชิงสำรวจ

1.3.1.1 สำรวจข้อมูลพื้นฐานของห้องสมุดประชาชนในจังหวัดปทุมธานีแต่ละแห่งว่ามี การพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตในด้านใดบ้าง หรือต้องการให้ห้องสมุดพัฒนาเป็นห้องสมุด มีชีวิตรูปแบบใดบ้างในอนาคต

1.3.1.2 สํารวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการและความคาดหวังของชุมชนในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนห้องสมุดประชาชน

1.3.1.3 นำข้อมูลพื้นฐานจากการสำรวจเบื้องต้น มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบห้องสมุดมีชีวิต

1.3.2 การวิจัยเชิงพัฒนา

1.3.2.1 พัฒนารูปแบบของห้องสมุดมีชีวิต โดยพัฒนารูปแบบห้องสมุดมีชีวิตตามความต้องการของบุคลากรห้องสมุดและประชาชนในชุมชน

1.3.2.2 การติดตั้งระบบ ทำการทดลองใช้ห้องสมุดมีชีวิตและถ่ายทอดการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตให้กับบุคลากรห้องสมุดประชาชนทั้ง 7 แห่งในจังหวัดปทุมธานี คือ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดปทุมธานี ห้องสมุดประชาชนอำเภอคลองหลวง ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอธัญบุรี ห้องสมุดประชาชนอำเภอหนองเสือ ห้องสมุดประชาชนอำเภอสสามโคก ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราช-กุมารี" อำเภอลาดหลุมแก้วและห้องสมุดประชาชนอำเภอลำลูกกา

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบถึงสภาพ ความต้องการและปัญหาในการใช้บริการห้องสมุดประชาชนในปัจจุบัน ตลอดจนทราบเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ในชุมชน

1.4.2 นำผลสำรวจที่ได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชน ตลอดจนสามารถนำไปปรับปรุงการใช้และการเข้าถึง การบริการทรัพยากรสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพการใช้และความต้องการของชุมชนอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนตลอดไป

1.4.3 เป็นต้นแบบสำหรับห้องสมุดประชาชนต่างๆ ที่กำลังดำเนินการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต

1.4.4 ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนต่อการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตแต่ละด้าน

1.4.5 เป็นข้อมูลพื้นฐานสู่การวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำหรับการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่เป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตในเขตอำเภอธัญบุรี อำเภอคลองหลวง อำเภอหนองเสือ อำเภอลำลูกกา อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสสามโคกและอำเภอเมืองปทุมธานี

ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดในเขตความรับผิดชอบของจังหวัดปทุมธานี 7 แห่ง คือ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดปทุมธานี ห้องสมุดประชาชนอำเภอคลองหลวง ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอธัญบุรี ห้องสมุดประชาชนอำเภอหนองเสือ ห้องสมุดประชาชนอำเภอสสามโคก ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอลาดหลุมแก้วและห้องสมุดประชาชนอำเภอลำลูกกา

ห้องสมุดมีชีวิต หมายถึง การให้บริการทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดที่หลากหลายรูปแบบใหม่และทันสมัย มีคุณค่าต่อผู้ใช้บริการมากที่สุดโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไว้ดำเนินงาน

การพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต หมายถึง การพัฒนาห้องสมุดประชาชนในสังกัดจังหวัดปทุมธานีให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต โดยครอบคลุมใน 3 ประเด็น คือ

1) การบริการสารสนเทศ หมายถึง การบริการสารสนเทศผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาเว็บไซต์และฐานข้อมูลเพื่อให้บริการ

2) ทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง การพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สแกนเอกสารและหนังสือ ที่เป็นการให้ความรู้และเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนและวิถีโอความรู้ต่างๆ โดยวิทยากรในชุมชน การบำรุงรักษาสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3) ความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การให้บริการตามความต้องการ

การถ่ายทอดการฝึกอบรม หมายถึง การถ่ายทอดและฝึกอบรมการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต รูปแบบที่เหมาะสมกับชุมชน ให้กับบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ของห้องสมุดและคนในชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานห้องสมุด ทั้ง 7 แห่ง ซึ่งในการถ่ายทอดและฝึกอบรมนั้นจะเน้นในประเด็นของการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต การพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์และการใช้บริการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้แก่ กลุ่มผู้ทำงานในห้องสมุดและกลุ่มผู้ใช้บริการห้องสมุด